

<https://www.alliansfriheten.se/usas-krig-mot-terrorismen-har-inte-skapat-ny-folkratt/>

USA:s krig mot terrorismen har inte skapat ny folkrätt

15 juni, 2023

Lars-Gunnar Liljestrand

USA:s angrepp mot Afghanistan den 7 oktober 2001 har inte lett till ny folkrätt.

Direkt efter attentaten den 11 september 2001 antog FN:s säkerhetsråd två resolutioner som manade staterna till åtgärder mot internationell terrorism men som inte gav uttryckligt mandat att använda militärt våld.

Det var istället den amerikanska kongressen som den 18 september gav presidenten närmast fria händer att genomföra det som George W. Bush kallade kriget mot terrorismen.

Det var en fullmakt för presidenten att använda alla nödvändiga medel mot de stater, organisationer eller personer som han bestämmer har planerat, bemyndigat eller hjälpt till att genomföra attentaten för att hindra sådana stater, organisationer eller personer från att i framtiden genomföra sådana attentat mot USA.

Det var ett carte blanche att agera militärt överallt i världen utan folkrättslig grund, och det har använts av alla de efterföljande amerikanska presidenterna.

USA:s krig mot Afghanistan avslutades inte med att amerikanska styrkor lämnade landet den 15 augusti 2020, då Kabul intogs av talibanerna. Istället fortsatte kriget med drönarattacker mot personer som USA pekat ut som terrorister.

Redan dagen efter, den 16 augusti, höll president Joe Biden en presskonferens där han deklarerade fortsatta amerikanska militära insatser mot terroristgrupper i en rad länder och att man är beredd att göra det också i Afghanistan.

Eftersom man inte längre hade tillgång till baser inne i landet och inte fått tillstånd att använda grannländernas territorium skulle drönarattacker kunna sättas in från baser långt ifrån Afghanistan i så kallade ”over-the-horizon”-operationer.

Den 7 oktober 2022, 11 år efter starten av kriget mot Afghanistan, proklamerade Biden fortsatt krig med drönare mot en rad länder som inte är konventionella krigszoner som Afghanistan, Somalia, Jemen med flera.

Två veckor senare, den 31 augusti, förklarade Biden att USA skulle fortsätta kampen mot terrorismen i Afghanistan och andra länder. ”Vi behöver inte ett krig på marken för det. Vi

har det som kallas over-the-horizon-förmåga, vilket innebär att vi kan slå mot terrorister och mål utan amerikanska 'boots on the ground'."

Utrikesminister Antony Blinken fyllde på med att USA kommer att upprätthålla robusta förmågor att slå mot terrorister i regionen och exemplifierade med nyligen genomförda attacker mot IS-"medhjälpare" (facilitators) i Afghanistan.

Den överenskommelse som finns mellan talibanerna och USA nåddes efter förhandlingar i Doha i den 29 februari 2020 och avsåg att reglera det amerikanska uttåget ur landet. Nu kom sammanbrottet för Kabulregimen snabbare än väntat, men överenskommelsen innehåller principer, som rimligen måste respekteras av parterna, för hur man skall bekämpa internationell terrorism.

Talibanerna bekräftade sitt åtagande sedan lång tid tillbaka att inte samarbeta med eller tillåta internationella terroristgrupper att rekrytera, träna eller finansiera sin verksamhet eller på annat sätt stödja sådana grupper samt att inte tillåta dem på sitt territorium.

USA å sin sida bekräftade sin beredskap att fortsätta att genomföra militära operationer i Afghanistan mot al-Qaida, ISIS-K och andra internationella terroristgrupper som kan genomföra attacker mot USA och dess allierade. Sådana amerikanska operationer skall dock endast ske med samtycke från talibanerna.

Ett uppmärksammat fall som skapat debatt om terroristbekämpningen i Afghanistan är CIA:s drönarattack som den 1 augusti 2022 dödade Ayman al-Zawahiri i Kabul. Han var ledare nummer två inom al-Qaida-vid tiden för terroristattackerna den 11 september och bodde nu i ett hus ägt av några talibanledare.

Den amerikanska administrationen hälsade attacken som ett bevis på USA:s rätt att bekämpa terrorister.

Kritiker har dock [ifrågasatt](#) lagligheten i operationen. Offret var inte en kombattant i folkrättens mening som deltog i en terroristaktion, och han var inte i en position att 22 år efter den 11 september 2001 utgöra ett omedelbart hot mot USA.

Efter maktövertagandet har talibanerna enligt de flesta utländska bedömare bekämpat ISIS som genomfört dödliga attacker mot civila. Flera IS-ledare har dödats av talibanerna.

USA har efter uttåget 2020 genomfört flera drönarattacker mot personer i Afghanistan men utan samförstånd med talibanerna som istället fördömt dem som olagliga och kränkningar av landets suveränitet.

USA har motiverat bombattacker mot olika länder med att de saknar vilja eller förmåga att själva bekämpa terrorister på sitt territorium. Doktrinen kallas *unwilling or unable* och anges av USA vara en tolkning av självförsvarsrätten även om man inte alltid vid attacker uttryckligen hänvisar till artikel 51 i FN-stadgan om rätten till självförsvar.

Flera stater och folkrättskunniga har kritiserat doktrinen. Den internationellt erkände folkrättsprofessorn Olivier Corten har gjort en [genomgång](#) av doktrinen med kriget i Syrien som exempel. Syrien är det land som vid sidan av Afghanistan utsatts för de mest omfattande amerikanska bombattacker. Här hänvisar USA till doktrinen *unwilling or unable* och hävdar rätten att bomba mål på syriskt territorium utan medgivande från Syriens regering som istället fördömt attackerna som brott mot landets territoriella integritet och suveränitet. Corten anger flera skäl till att doktrinen knappast kommer att ändra folkrätten och den rådande tolkningen av självförsvarsrätten:

1. USA-koalitionens bombningar av Syrien som började redan 2014 saknar mandat från FN:s säkerhetsråd. USA hänvisar till Säkerhetsrådets resolution 1244 (2015), men den innehåller inget bemyndigande att använda militärt våld.
2. I inga av alla de resolutioner och uttalanden som under åren gällt kriget i Syrien ges utomstående stater rätt att använda militärt våld.
3. Doktrinen saknar stöd hos den överväldigande majoriteten av FN:s medlemsländer. Bland de 15 stater som tillsammans med USA angrep Syrien var det endast fyra (USA, Kanada, Australien och Turkiet) som hänvisat till doktrinen. Arabstaterna som ingick i koalitionen har vägrat att omfatta doktrinen.
4. År 2005 gjorde USA och andra västländer ett försök att få igenom en uppluckring av FN-stadgans våldsförbud och självförsvarsrätten. Förslagen tillbakavisades av medlemsstaterna som i en enhälligt antagen resolution (GA Resolution 60/1) slog fast att FN-stadgans skrivningar om brukande av våld och självförsvar fortsatt gäller.
5. Den internationella domstolen i Haag, som är FN:s högsta rättsliga instans, avvisade i ett mål 2005 mellan Kongo och Uganda den senare statens rätt att militärt intervensera i Kongo utifrån ett påstående om ovillighet att bekämpa terrorister på dess territorium.

Trots att några länder som Ryssland (mot tjetjener i Georgien), Turkiet (mot kurder i Syrien och Irak) och Israel (mot mål i flera arabstater) hänvisat till *unwilling or unable*, konstaterar Corten att det saknas stöd för doktrinen bland den överväldigande majoriteten av FN:s medlemsstater. Han menar också att ett godkännande av doktrinens tolkning av självförsvarsrätten skulle vara förödande för FN-systemet då det skulle ge varje stat rätt att själv göra bedömningar när man fick använda militärt våld. Något sådant har inte stöd bland staterna.

Slutsatsen är att USA:s krig mot terrorismen inte har ändrat folkrätten.